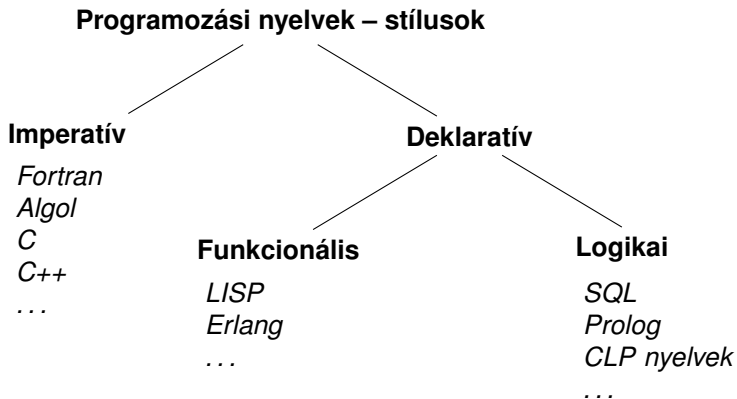

III. rész

Prolog alapok

- 1 Bevezetés
- 2 Cékla: deklaratív programozás C++-ban
- 3 Prolog alapok**
- 4 Erlang alapok
- 5 Haladó Prolog
- 6 Haladó Erlang

Programozási nyelvek osztályozása

Deklaratív programozási nyelvek

- A funkcionális nyelvek alapja a matematika függvényfogalma
- A logikai nyelvek alapja a matematika relációfogalma
- Közös tulajdonságaik
 - Deklaratív szemantika – a program jelentése egy matematikai állításként olvasható ki.
 - Deklaratív változó \equiv matematikai változó – *egy ismeretlen értéket jelöl, vö. egyszeres értékadás*
- Jelmondat
 - MIT és nem HOGYAN (WHAT rather than HOW): a *megoldás módja* helyett inkább a megoldandó *feladat leírását* kell megadni
 - A gyakorlatban mindkét szemponttal foglalkozni kell – kettős szemantika:
 - deklaratív szemantika – MIT (milyen feladatot) old meg a program;
 - procedurális szemantika – HOGYAN oldja meg a program a feladatot.

A logikai programozás alapgondolata

- Logikai programozás (LP):
 - Programozás a matematikai logika segítségével
 - egy logikai program nem más mint **logikai állítások halmaza**
 - egy logikai **program futása** nem más mint **következtetési folyamat**
 - De: a logikai következtetés óriási keresési tér bejárását jelenti
 - szorítsuk meg a logika nyelvét
 - válasszunk egyszerű, ember által is követhető következtetési algoritmusokat
 - Az LP máig legelterjedtebb megvalósítása a **Prolog = Programozás logikában (Programming in logic)**
 - az elsőrendű logika egy erősen megszorított résznyelve az ún. **definit-** vagy **Horn-klózok** nyelve,
 - végrehajtási mechanizmusa: **mintaillesztéses** eljáráshíváson alapuló **visszalépéses** keresés.

Az előadás LP részének áttekintése

- **1. blokk:** A Prolog nyelv alapjai
 - Szintaxis
 - Deklaratív szemantika
 - Procedurális szemantika (végrehajtási mechanizmus)
- **2. blokk:** Prolog programozási módszerek
 - A legfontosabb beépített eljárások
 - Fejlettebb nyelvi és rendszerelemek
- Kitekintés: Új irányzatok a logikai programozásban

A Prolog/LP rövid történeti áttekintése

1960-as évek	Első tételbizonyító programok
1970-72	A logikai programozás elméleti alapjai (R A Kowalski)
1972	Az első Prolog interpreter (A Colmerauer)
1975	A második Prolog interpreter (Szeredi P)
1977	Az első Prolog fordítóprogram (D H D Warren)
1977–79	Számos kísérleti Prolog alkalmazás Magyarországon
1981	A japán 5. generációs projekt a logikai programozást választja
1982	A magyar MProlog az egyik első kereskedelmi forgalomba kerülő Prolog megvalósítás
1983	Egy új fordítási modell és absztrakt Prolog gép (WAM) megjelenése (D H D Warren)
1986	Prolog szabványosítás kezdete
1987–89	Új logikai programozási nyelvek (CLP, Gödel stb.)
1990–...	Prolog megjelenése párhuzamos számítógépeken Nagyhatékonyágú Prolog fordítóprogramok

Tartalom

3

Prolog alapok

- Prolog bevezetés
- Az eljárás-redukciós modell
- Az eljárás-doboz modell
- Az egyesítési algoritmus
- A Prolog nyelv alapszintaxisa
- Szintaktikus „édesítőszerek”: operátorok, listák
- További vezérlési szerkezetek
- Programozási példák

Néhány alapvető példafeladat

- Tényállítások, szabályok: *családi kapcsolatok*
- Adatstruktúrák: *bináris fák*
- Aritmetika: *faktoriális*
- Szimbolikus feldolgozás: *deriválás*

A Prolog alapelemei: a családi kapcsolatok példája

- Adatok

Adottak gyerek–szülő kapcsolatra vonatkozó állítások, pl.

<i>gyerek</i>	<i>szülő</i>
<i>Imre</i>	<i>István</i>
<i>Imre</i>	<i>Gizella</i>
<i>István</i>	<i>Géza</i>
<i>István</i>	<i>Sarolta</i>
<i>Gizella</i>	<i>Civakodó Henrik</i>
<i>Gizella</i>	<i>Burgundi Gizella</i>

- A feladat:

- Definiálandó az unoka–nagyözülő kapcsolat, pl. keressük egy adott személy nagyözüleit.

A nagyszülő feladat — Prolog megoldás

```
% szuloje(Gy, Sz):Gy szülője Sz.
% Tényállításokból álló predikátum
szuloje('Imre', 'István').      % (sz1)
szuloje('Imre', 'Gizella').    % (sz2)
szuloje('István', 'Géza').     % (sz3)
szuloje('István', 'Sarolt').   % (sz4)
szuloje('Gizella',
        'Civakodó Henrik').    % (sz5)
szuloje('Gizella',
        'Burgundi Gizella').   % (sz6)

% Gyerek nagyszülője Nagyszulo.
% Egyetlen szabályból álló predikátum
nagyszuloje(Gyerek, Nagyszulo) :-
    szuloje(Gyerek, Szulo),
    szuloje(Szulo, Nagyszulo). % (nsz1)
```

```
% Kik Imre nagyszülei?
| ?- nagyszuloje('Imre', NSz).
NSz = 'Géza' ? ;
NSz = 'Sarolt' ? ;
NSz = 'Civakodó Henrik' ? ;
NSz = 'Burgundi Gizella' ? ;
no
% Kik Géza unokái?
| ?- nagyszuloje(U, 'Géza').
U = 'Imre' ? ;
no
```

Deklaratív szemantika – klózok logikai alakja

- A **szabály** jelentése implikáció: a törzsbeli célok **konjunkciójából** következik a fej.
 - Példa: $\text{nagyszuloje}(U,N) :- \text{szuloje}(U,Sz), \text{szuloje}(Sz,N).$
 - Logikai alak: $\forall UNSz(\text{nagyszuloje}(U, N) \leftarrow \text{szuloje}(U, Sz) \wedge \text{szuloje}(Sz, N))$
 - Ekvivalens alak: $\forall UN (\text{nagyszuloje}(U, N) \leftarrow \exists Sz(\text{szuloje}(U, Sz) \wedge \text{szuloje}(Sz, N)))$
- A **tényállítás** feltétel nélküli állítás, pl.
 - Példa: $\text{szuloje}('Imre', 'István').$
 - Logikai alakja változatlan
 - A tényállításban is lehetnek változók, ezeket is univerzálisan kell kvantálni

A Prolog deklaratív szemantikája

- **Példány:** Egy kifejezésből változók behelyettesítésével előálló kifejezés
- Egy célsorozat lefutása **sikeres**, ha a célsorozat egy példánya logikai **következménye** a programnak (a programbeli klózok konjunkciójának).
- A futás eredménye a példányt előállító **behelyettesítés**.
- Egy célsorozat többféleképpen is lefuthat sikeresen.
- Egy célsorozat futása **sikertelen**, ha egyetlen példánya sem következménye a programnak.

A Prolog végrehajtási mechanizmusa (procedurális szemantika)

- Egy eljárás: azon klózok összesége, amelyek fejének neve és argumentumszáma azonos.
- Egy klóz: Fej :- Törzs, ahol Törzs egy célsorozat
- Egy célsorozat: C_1, \dots, C_n , célok (eljáráshívások) sorozata, $n \geq 0$
- Végrehajtás: adott egy program és egy futtatandó célsorozat
- Redukciós lépés:
 - a célsorozat *első* tagjához keresünk egy vele *egyesíthető* klózfejet,
 - az egyesítéshez szükséges *változó-behelyettesítéseket* elvégezzük,
 - az első célt helyettesítjük az adott klóz törzsével
- Egyesítés: két Prolog kifejezés azonos alakra hozása változók behelyettesítésével, a lehető legáltalánosabb módon
- Keresés:
 - a redukciós lépésben a klózokat a felírás sorrendjében (felülről lefele) nézzük végig,
 - ha egy cél több klózfejjel is egyesíthető, akkor a Prolog *minden* lehetséges redukciós lépést megpróbál (meghiúsulás, visszalépés esetén)

Adatstruktúrák Prologban – a bináris fák példája

- A bináris fa adatstruktúra
 - vagy egy csomópont (`node`), amelynek két részfája van (`left`, `right`)
 - vagy egy levél (`leaf`), amely egy egészt tartalmaz
- Binárisfa-struktúrák különböző nyelveken

```
% Struktúra deklarációk C-ben
enum treetype {Node, Leaf};
struct tree {
    enum treetype type;
    union {
        struct { struct tree *left;
                struct tree *right;
                } node;
        struct { int value;
                } leaf;
    } u;
};
```

```
% Adattípus-leírás Prologban
% (ún. Mercury jelölés):
% :- type tree --->
%       node(tree, tree)
%       | leaf(int).
```

Bináris fák összegzése

- Egy bináris fa levélösszegének kiszámítása:
 - csomópont esetén a két részfa levélösszegének összege
 - levél esetén a levélben tárolt egész

```
% C nyelvű (deklaratív) függvény
int tree_sum(struct tree *tree)
{
    switch(tree->type) {
        case Leaf:
            return tree->u.leaf.value;
        case Node:
            return
                tree_sum(tree->u.node.left) +
                tree_sum(tree->u.node.right);
    }
}
```

```
% Prolog eljárás (predikátum)
% tree_sum(Tree, S): A Tree fa
% leveleiben levő számok
% összege S
tree_sum(leaf(Value), Value).
tree_sum(node(Left,Right), S) :-
    tree_sum(Left, S1),
    tree_sum(Right, S2),
    S is S1+S2.
```

Aritmetika Prologban – faktoriális

```
% fakt(N, F): F = N!.  
fakt(0, 1).  
fakt(N, F) :-  
    N > 0,  
    N1 is N-1,  
    fakt(N1, F1),  
    F is F1*N.
```


Klasszikus szimbolikuskifejezés-feldolgozás: deriválás

- Írjunk olyan Prolog predikátumot, amely számokból és az x névkonstansból a $+$, $-$, $*$ műveletekkel képzett kifejezések deriválását elvégzi!

% deriv(Kif, D): Kif-nek az x szerinti deriváltja D.

deriv(x, 1).

deriv(C, 0) :- number(C).

deriv(U+V, DU+DV) :- deriv(U, DU), deriv(V, DV).

deriv(U-V, DU-DV) :- deriv(U, DU), deriv(V, DV).

deriv(U*V, DU*V + U*DV) :- deriv(U, DU), deriv(V, DV).

| ?- deriv(x*x+x, D).

⇒ D = 1*x+x*1+1 ? ; no

| ?- deriv((x+1)*(x+1), D).

⇒ D = (1+0)*(x+1)+(x+1)*(1+0) ? ; no

| ?- deriv(I, 1*x+x*1+1).

⇒ I = x*x+x ? ; no

| ?- deriv(I, 0).

⇒ no

A Prolog adatfoglalma, a Prolog kifejezés

- konstans (`atomic`)
 - számkonstans (`number`) – egész vagy lebegőp, pl. 1, -2.3, 3.0e10
 - névkonstans (`atom`), pl. 'István', `szuloje`, `+`, `-`, `<`, `tree_sum`
- összetett- vagy struktúra-kifejezés (`compound`)
 - ún. kanonikus alak: $\langle \text{struktúranév} \rangle (\langle \text{arg}_1 \rangle, \dots, \langle \text{arg}_n \rangle)$
 - a $\langle \text{struktúranév} \rangle$ egy névkonstans, az $\langle \text{arg}_i \rangle$ argumentumok tetszőleges Prolog kifejezések
 - példák: `leaf(1)`, `person(william,smith,2003)`, `<(X,Y)`, `is(X, +(Y,1))`
 - szintaktikus „édesítőszerek”, pl. operátorok:
 $X \text{ is } Y+1 \equiv \text{is}(X, +(Y,1))$
- változó (`var`)
 - pl. `X`, `Szulo`, `X2`, `_valt`, `_`, `_123`
 - a változó alaphelyzetben behelyettesíthetetlen, értékkel nem bír, az egyesítés (mintaillesztés) művelete során egy tetszőleges Prolog kifejezést vehet fel értékül (akár egy másik változót)

Néhány beépített predikátum

- Kifejezések egyesítése
 - $X = Y$: az X és Y **szimbolikus** kifejezések változók behelyettesítésével azonos alakra hozhatók
 - $X \neq Y$: az X és Y kifejezések nem hozhatók azonos alakra
- Aritmetikai predikátumok
 - $X \text{ is } Kif$: A Kif **aritmetikai** kifejezés **értékét** egyesíti X -szel.
 - $Kif1 < Kif2$: $Kif1$ **aritmetikai értéke** kisebb $Kif2$ értékénél.
 - Hasonlóan: $Kif1 = < Kif2, Kif1 > Kif2$, $Kif1 > = Kif2$, $Kif1 = := Kif2$ (aritmetikailag egyenlő), $Kif1 \neq Kif2$ (aritmetikailag nem egyenlő)
 - Fontos aritmetikai operátorok: $+$, $-$, $*$, $/$, rem , $//$ (egész-osztás)
- További hasznos predikátumok
 - `true`, `fail`: Mindig sikerül ill. mindig megghiúsul.
 - `write(X)`: Az X Prolog kifejezést kiírja, `nl`: kiír egy újsort.
 - `trace`, `notrace`: A (teljes) nyomkövetést be- ill. kikapcsolja.

Programfejlesztési beépített predikátumok

- `consult(File)`: A `File` állományban levő programot beolvassa és értelmezendő alakban eltárolja. (`File = user` \Rightarrow terminálról olvas.)
- `listing` vagy `listing(Predikátum)`: Az értelmezendő alakban eltárolt összes ill. adott nevű predikátumokat kilistázza.
- `compile(File)` vagy `[File]`: A `File` állományban levő programot beolvassa, lefordítja.
- A lefordított alak gyorsabb, de nem listázható, kevésbé nyomkövethető.
- `halt`: A Prolog rendszer befejezi működését.

```
> sicstus
SICStus 4.1.2 (x86-linux-glibc2.7): Wed Apr 28 22:42:37 CEST 2010
| ?- consult(deriv).
% consulted /home/user/szulok.pl in module user, 0 msec 376 bytes
yes
| ?- deriv(x*x+x, D).
D = 1*x+x*1+1 ? ;
no
| ?- listing(deriv).
(...)
yes
| ?- halt.
>
```

Tartalom

3

Prolog alapok

- Prolog bevezetés
- **Az eljárás-redukciós modell**
- Az eljárás-doboz modell
- Az egyesítési algoritmus
- A Prolog nyelv alapszintaxisa
- Szintaktikus „édesítőszerek”: operátorok, listák
- További vezérlési szerkezetek
- Programozási példák

Az eljárás-redukciós végrehajtási modell

- A Prolog végrehajtás:
 - egy adott célsorozat futtatása egy adott programra vonatkozóan,
 - eredménye lehet:
 - siker – változó-behelyettesítésekkel
 - megghiúsulás (változó-behelyettesítések nélkül)
- A végrehajtás egy állapota: egy célsorozat
- A végrehajtás kétféle lépésből áll:
 - redukciós lépés: egy célsorozat + klóz \rightarrow új célsorozat
 - zsákutca esetén visszalépés: visszatérés a legutolsó választási ponthoz és a **további** (eddig nem próbált) klózzal próbálunk redukciós lépést
- A végrehajtási algoritmus leírásában használt adatstruktúrák:
 - CS – célsorozat
 - egy verem, melynek elemei $\langle CS, I \rangle$ alakú párok – ahol CS egy célsorozat, I a célsorozat első céljának redukálásához használt legutolsó klóz sorszáma.
 - a verem a visszalépést szolgálja: minden választási pontnál létrehozunk egy $\langle CS, I \rangle$ párt

A redukciós modell alapeleme: redukciós lépés

- Redukciós lépés: egy célsorozat redukálása egy újabb célsorozattá
 - egy programklóz segítségével (az első cél felhasználói eljárást hív):
 - A klózt **lemásoljuk**, minden változót szisztematikusan új változóra cserélve.
 - A célsorozatot szétbontjuk az első hívásra és a maradékra.
 - Az első hívást **egyesítjük** a klózfejjel
 - A szükséges behelyettesítéseket elvégezzük a klóz **törzsén** és a **célsorozat** maradékán is
 - Az új célsorozat: a klóztörzs és utána a maradék célsorozat
 - Ha a hívás és a klózfej nem egyesíthető \Rightarrow meghiúsulás
 - egy beépített eljárás segítségével (az első cél beépített eljárást hív):
 - A célsorozatot szétbontjuk az első hívásra és a maradékra.
 - A beépített eljáráshívást végrehajtjuk
 - Siker esetén a behelyettesítéseket elvégezzük a célsorozat maradékán ez lesz az új célsorozat
 - Ha a beépített eljárás hívása sikertelen \Rightarrow meghiúsulás

A Prolog végrehajtási algoritmus

- 1 (Kezdeti beállítások:) A verem üres, $CS :=$ célsorozat
- 2 (Beépített eljárások:) Ha CS első hívása beépített akkor hajtsuk végre,
 - a. Ha sikertelen \Rightarrow 6. lépés.
 - b. Ha sikeres, $CS :=$ a redukciós lépés eredménye \Rightarrow 5. lépés.
- 3 (Klózszámláló kezdőértékezése:) $I = 1$.
- 4 (Redukciós lépés:) Tekintsük CS első hívására alkalmazható klózok listáját. Ez indexelés nélkül a predikátum összes klóza lesz, indexelés esetén ennek egy megszürt részsorozata. Tegyük fel, hogy ez a lista N elemű.
 - a. Ha $I > N \Rightarrow$ 6. lépés.
 - b. Redukciós lépés a lista I -edik klóza és a CS célsorozat között.
 - c. Ha sikertelen, akkor $I := I+1 \Rightarrow$ 4a. lépés.
 - d. Ha $I < N$ (nem utolsó), akkor veremljük $\langle CS, I \rangle$ -t.
 - e. $CS :=$ a redukciós lépés eredménye
- 5 (Siker:) Ha CS üres, akkor sikeres vég, egyébként \Rightarrow 2. lépés.
- 6 (Sikertelenség:) Ha a verem üres, akkor sikertelen vég.
- 7 (Visszalépés:) Ha a verem nem üres, akkor leemeljük a veremből $\langle CS, I \rangle$ -t, $I := I+1$, és \Rightarrow 4. lépés.

Indexelés (előzetes)

- Mi az indexelés?
 - egy hívásra alkalmazható (illeszthető fejű) klózok gyors kiválasztása,
 - egy eljárás klózainak **fordítási idejű** csoportosításával.
- A legtöbb Prolog rendszer, így a SICStus Prolog is, az első fej-argumentum alapján indexel (first argument indexing).
- Az indexelés alapja az első fejargumentum külső funktora:
 - C szám vagy névkonstans esetén C/O ;
 - R nevű és N argumentumú struktúra esetén R/N ;
 - változó esetén nem értelmezett (minden funktorhoz besoroljuk).
- Az indexelés megvalósítása:
 - Fordításkor minden funktor \Rightarrow az alkalmazható klózok listája
 - Futáskor konstans idő alatt elő tudjuk venni a megfelelő klózlistát
 - *Fontos*: ha egyelemű a lista, nem hozunk létre választási pontot!
- Például `szuloje('István', X)` kételemű klózlistára szűkít, de `szuloje(X, 'István')` mind a 6 klózt megtartja (mert a SICStus Prolog csak az első argumentum szerint indexel)

A faösszegző program változatai

- A bináris fákat összegző predikátum adott fa levélösszegét állítja elő
- Egy `tree_sum(T, 3)` hívás hibát jelez a 3 is `S1+S2` hívásnál.
- Az `is` beépített eljárás helyett egy saját `plus` eljárást használva egészek korlátos tartományon megoldható a kétirányú működé.

```
% plus(A, B, C): A+B=C, ahol 0 < A,B,C =< 4 egész számok,
plus(1, 1, 2).      plus(1, 2, 3).      plus(2, 1, 3).
```

```
% tree_sum(Tree, S): A Tree fa leveleiben levő számok összege S.
```

```
% tree_sum(+Tree, ?S):
tree_sum(leaf(Value), Value).
tree_sum(node(Left,Right), S) :-
    tree_sum(Left, SL),
    tree_sum(Right, SR),
    S is SL+SR.
```

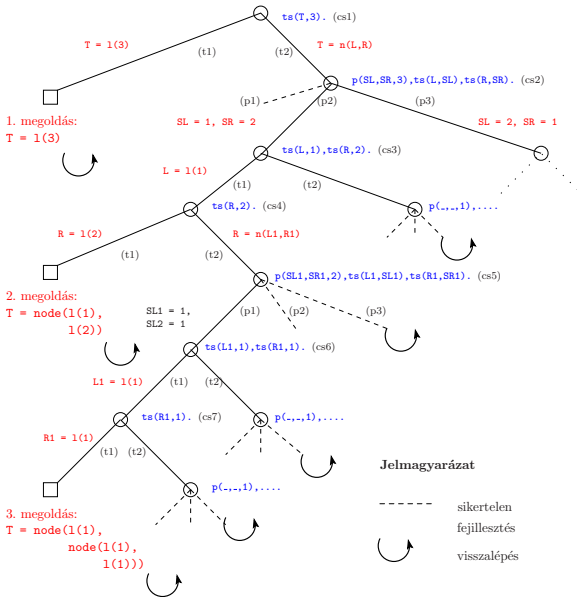
```
% tree_sum(?Tree, ?S):
tree_sum(leaf(Value), Value).
tree_sum(node(Left,Right), S) :-
    plus(SL, SR, S),
    tree_sum(Left, SL),
    tree_sum(Right, SR).
```

- Az argumentumok **input-output módjának** jelölése:
 + – bemenő (nem változó), – – kimenő (változó), ? – tetszőleges

A faösszegző program keresési tere

A program:

<code>p(1, 1, 2).</code>	(p1)
<code>p(1, 2, 3).</code>	(p2)
<code>p(2, 1, 3).</code>	(p3)
<code>ts(l(V), V).</code>	(t1)
<code>ts(n(L,R), S) :-</code>	
<code>p(SL,SR,S),</code>	
<code>ts(L, SL),</code>	
<code>ts(R, SR).</code>	(t2)

A verem a 3. megoldásnál:

<code><<(cs2), 2></code>
<code><<(cs3), 1></code>
<code><<(cs5), 1></code>
<code><<(cs6), 1></code>
<code><<(cs7), 1></code>

Tartalom

3

Prolog alapok

- Prolog bevezetés
- Az eljárás-redukciós modell
- **Az eljárás-doboz modell**
- Az egyesítési algoritmus
- A Prolog nyelv alapszintaxisa
- Szintaktikus „édesítőszerek”: operátorok, listák
- További vezérlési szerkezetek
- Programozási példák

A Prolog nyomkövető által használt eljárás-doboz modell

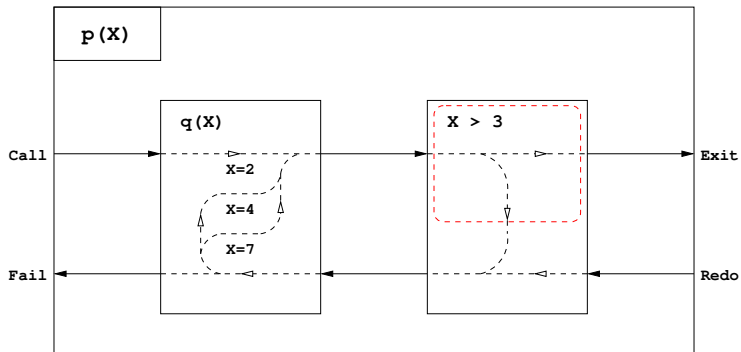
- A Prolog eljárás-végrehajtás két fázisa
 - előre menő: egymásba skatulyázott eljárás-belépések és -kilépések
 - visszafelé menő: újabb megoldás kérése egy már lefutott eljárástól
- Egy egyszerű példaprogram, hívása $|- \text{ p}(X)$.

$$q(2). \quad q(4). \quad q(7). \quad \text{p}(X) \text{ :- } q(X), X > 3.$$
- Példafutás: belépünk a $p/1$ eljárásba (Hívási kapu, Call port)
 - Belépünk a $q/1$ eljárásba (Call port)
 - $q/1$ sikeresen lefut, $q(2)$ eredménnyel (Kilépési kapu, Exit port)
 - $A > /2$ eljárásba belépünk a $2>3$ hívással (Call)
 - $A > /2$ eljárás sikertelenül fut le (Meghiúsulási kapu, Fail port)
 - (visszafelé menő futás): visszatérünk (a már lefutott) $q/1$ -be, újabb megoldást kérve (Újra kapu, Redo Port)
 - A $q/1$ eljárás újra sikeresen lefut a $q(4)$ eredménnyel (Exit)
 - A $4>3$ hívással a $> /2$ -be belépünk majd kilépünk (Call, Exit)
- A $p/1$ eljárás sikeresen lefut $p(4)$ eredménnyel (Exit)

Eljárás-doboz modell – grafikus szemléltetés

q(2). q(4). q(7).

p(X) :- q(X), X > 3.

Eljárás-doboz modell – egyszerű nyomkövetési példa

- `?...Exit` jelzi, hogy maradt választási pont a lefutott eljárásban
- Ha nincs `?` az Exit kapunál, akkor a doboz törlődik (lásd a szaggatott piros téglalapot az előző dián)

```
q(2). q(4). q(7).
```

```
p(X) :- q(X), X > 3.
```

```
| ?- trace, p(X).
```

```

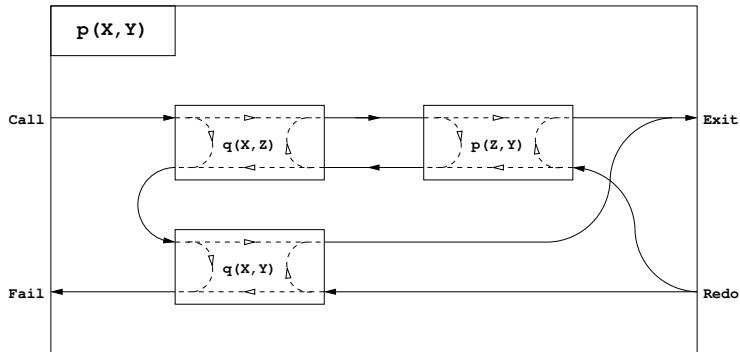
1      1 Call: p(_463) ?
2      2 Call: q(_463) ?
?      2      2 Exit: q(2) ?           % ? ≡ maradt választási pont q-ban
3      2 Call: 2>3 ?
3      2 Fail: 2>3 ?                 % visszafelé menő végrehajtás
2      2 Redo: q(2) ?                 % visszafelé menő végrehajtás
?      2      2 Exit: q(4) ?
4      2 Call: 4>3 ?
4      2      2 Exit: 4>3 ?          % nincs ? ⇒ a doboz törlődik (*)
?      1      1 Exit: p(4) ?
X = 4 ? ;                               % ; ⇒ "mesterséges" megghiúsulás
1      1      1 Redo: p(4) ?          % visszafelé menő végrehajtás
% (*) miatt nem látjuk a Redo-Fail kapukat a 4>3 hívásra
2      2 Redo: q(4) ?                 % visszafelé menő végrehajtás
2      2 Exit: q(7) ?
5      2 Call: 7>3 ?
5      2 Exit: 7>3 ?
1      1 Exit: p(7) ?
X = 7 ? ; no
```

Eljárás-doboz: egy összetettebb példa

$p(X,Y) :- q(X,Z), p(Z,Y).$

$p(X,Y) :- q(X,Y).$

$q(1,2). q(2,3). q(2,4).$

Eljárás-doboz modell – „kapcsolási” alapelvek

- A „szülő” eljárásdoboz és a „belső” eljárások dobozainak összekapcsolása
- Előfeldolgozás: a klózfejekben csak változók legyenek, a fej-egyesítéseket alakítsuk hívásokká, pl.
 $\text{fakt}(0, 1) . \Rightarrow \text{fakt}(X, Y) :- X=0, Y=1 .$
- Előre menő végrehajtás (balról-jobbra menő nyilak):
 - A szülő Call kapuját az 1. klóz első hívásának Call kapujára kötjük.
 - Egy belső eljárás Exit kapuját
 - a következő hívás Call kapujára, vagy,
 - ha nincs következő hívás, akkor a szülő Exit kapujára kötjük
- Visszafelé menő végrehajtás (jobbról-balra menő nyilak):
 - Egy belső eljárás Fail kapuját
 - az előző hívás Redo kapujára, vagy, ha nincs előző hívás, akkor
 - a következő klóz első hívásának Call kapujára, vagy
 - ha nincs következő klóz, akkor a szülő Fail kapujára kötjük
 - A szülő Redo kapuját mindegyik klóz utolsó hívásának Redo kapujára kötjük
 - mindig abba a klózra térünk vissza, amelyben legutoljára voltunk

SICStus nyomkövetés – legfontosabb parancsok

- Beépített eljárások
 - trace, debug, zip – a c, l, z parancssal indítja a nyomkövetést
 - notrace, nodebug, nozip – kikapcsolja a nyomkövetést
 - spy(P), nospy(P), nospyall – töréspont be/ki a P eljárásra, \forall ki.
- Alapvető nyomkövetési parancsok, ujsorral (<RET>) kell lezárni
 - h (help) – parancsok listázása
 - c (creep) vagy csak <RET> – lassú futás (minden kapunál megáll)
 - l (leap) – csak töréspontnál áll meg, de a dobozokat építi
 - z (zip) – csak töréspontnál áll meg, dobozokat nem épít
 - + ill. - – töréspont be/ki a kurrens eljárásra
 - s (skip) – eljárástörzs átlépése (Call/Redo \Rightarrow Exit/Fail)
 - o (out) – kilépés az eljárástörzsből (\Rightarrow szülő Exit/Fail kapu)
- A Prolog végrehajtást megváltoztató parancsok
 - u (unify) – a kurrens hívást helyettesíti egy egyesítéssel
 - r (retry) – újratekdi a kurrens hívás végrehajtását (\Rightarrow Call)
- Információ-megjelenítő és egyéb parancsok
 - < n – a kiírási mélységet n-re állítja ($n = 0 \Rightarrow \infty$ mélység)
 - n (notrace) – nyomkövető kikapcsolása
 - a (abort) – a kurrens futás abbahagyása

Eljárás-doboz modell – OO szemléletben (kiegészítő anyag)

- Minden eljáráshoz tartozik egy osztály, amelynek van egy konstruktor függvénye (amely megkapja a hívási paramétereket) és egy `next` „adj egy (következő) megoldást” metódusa.
- Az osztály nyilvántartja, hogy hányadik klózban jár a vezérlés
- A metódus első meghívásakor az első klóz első Hívás kapujára adja a vezérlést
- Amikor egy részjeljárás Hívás kapujához érkezünk, **létrehozunk** egy példányt a meghívandó eljárásból, majd
- meghívjuk az eljáráspéldány „következő megoldás” metódusát (*)
 - Ha ez sikerül, akkor a vezérlés átkerül a következő hívás Hívás kapujára, vagy a szülő Kilépési kapujára
 - Ha ez meghiúsul, **megszüntetjük** az eljáráspéldányt majd ugrunk az előző hívás Újra kapujára, vagy a következő klóz elejére, stb.
- Amikor egy Újra kapuhoz érkezünk, a (*) lépésnél folytatjuk.
- A szülő Újra kapuja (a „következő megoldás” nem első hívása) a tárolt klózsorszámnak megfelelő klózban az utolsó Újra kapura adja a vezérlést.

OO szemléletű dobozok: p/2 C++ kódrészlet (kieg. anyag)

A p/2-nek megfeleltetett C++ osztály „következő megoldás” metódusa:

```

boolean p::next()          { // Return next solution for p/2
  switch(clno)            {
  case 0:                  // first call of the method
    clno = 1;              // enter clause 1:                p(X,Y) :- q(X,Z), p(Z,Y).
    qaptr = new q(x, &z);  // create a new instance of subgoal q(X,Z)
  redo11:
    if(!qaptr->next()) {   // if q(X,Z) fails
      delete qaptr;       // destroy it,
      goto cl2;           // and continue with clause 2 of p/2
    }
    pptr = new p(z, py);   // otherwise, create a new instance of subgoal p(Z,Y)
  case 1:                  // (enter here for Redo port if clno==1)
    /* redo12: */
    if(!pptr->next()) {    // if p(Z,Y) fails
      delete pptr;        // destroy it,
      goto redo11;        // and continue at redo port of q(X,Z)
    }
    return TRUE;          // otherwise, exit via the Exit port
  cl2:
    clno = 2;              // enter clause 2:                p(X,Y) :- q(X,Y).
    qbptr = new q(x, py); // create a new instance of subgoal q(X,Y)
  case 2:                  // (enter here for Redo port if clno==2)
    /* redo21: */
    if(!qbptr->next()) {   // if q(X,Y) fails
      delete qbptr;       // destroy it,
      return FALSE;       // and exit via the Fail port
    }
    return TRUE;          // otherwise, exit via the Exit port
  } }

```

Tartalom

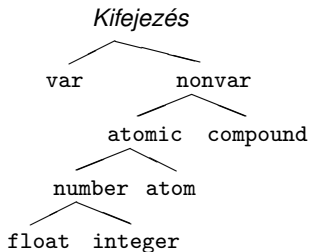
3

Prolog alapok

- Prolog bevezetés
- Az eljárás-redukciós modell
- Az eljárás-doboz modell
- **Az egyesítési algoritmus**
- A Prolog nyelv alapszintaxisa
- Szintaktikus „édesítőszerek”: operátorok, listák
- További vezérlési szerkezetek
- Programozási példák

A Prolog adatfoglalma – ismétlés

- Prolog kifejezések osztályozása – kanonikus alak (belső ábrázolás)

<code>var(X)</code>	X változó
<code>nonvar(X)</code>	X nem változó
<code>atomic(X)</code>	X konstans
<code>compound(X)</code>	X struktúra
<code>atom(X)</code>	X névkonstans
<code>number(X)</code>	X szám
<code>integer(X)</code>	X egész szám
<code>float(X)</code>	X lebegőpontos szám

A Prolog alapvető adatkezelő művelete: az egyesítés

- Egyesítés (*unification*): két Prolog kifejezés (pl. egy eljáráshívás és egy klózfej) azonos alakra hozása, változók esetleges behelyettesítésével, a lehető legáltalánosabban (a legkevesebb behelyettesítéssel)
- Az egyesítés **szimmetrikus**: mindkét oldalon lehet – és behelyettesíthető – változó
- Példák
 - Bemenő paraméterátadás – a fej változóit helyettesíti be:
hívás: `nagyszuloje('Imre', Nsz),`
fej: `nagyszuloje(Gy, N),`
behelyettesítés: `Gy = 'Imre', N = Nsz`
 - Kimenő paraméterátadás – a hívás változóit helyettesíti be:
hívás: `szuloje('Imre', Sz),`
fej: `szuloje('Imre', 'István'),`
behelyettesítés: `Sz = 'István'`
 - Kétirányú paraméterátadás – fej- és hívásváltozókat is behelyettesít:
hívás: `tree_sum(leaf(5), Sum)`
fej: `tree_sum(leaf(V), V)`
behelyettesítés: `V = 5, Sum = 5`

Az egyesítési algoritmus feladata

- Az egyesítési algoritmus
 - bemenete: két Prolog kifejezés: A és B
(általában egy klóz feje és egy célsorozat első tagja)
 - feladata: a két kifejezés egyesíthetőségének eldöntése
 - matematikailag az eredménye: megghiúsulás, vagy siker és a legáltalánosabb egyesítő – *most general unifier*, $mgu(A, B)$ – előállítása
 - praktikusán nem az mgu egyesítő előállítása szükséges, hanem az egyesítő behelyettesítés végrehajtása (a szóbanforgó klóz törzsén és a célsorozat maradékán)
- A legáltalánosabb egyesítő az, amelyik nem helyettesít be „feleslegesen”
 - példa: $tree_sum(leaf(V), V) = tree_sum(T, S)$
 - egyesítő behelyettesítés: $V \leftarrow 1, T \leftarrow leaf(1), S \leftarrow 1$
 - legáltalánosabb egyesítő behelyettesítés: $T \leftarrow leaf(V), S \leftarrow V,$
vagy $T \leftarrow leaf(S), V \leftarrow S$
 - az mgu – változó-átnevezéstől (pl. $V \leftarrow S$) eltekintve – **egyértelmű**
 - minden egyesítő előállítható a legáltalánosabból további behelyettesítéssel, pl. $V \leftarrow 1$ ill. $S \leftarrow 1$

A „praktikus” egyesítési algoritmus

- 1 Ha A és B azonos változók vagy konstansok, akkor kilép sikerrel, behelyettesítés nélkül
- 2 Egyébként, ha A változó, akkor a $\sigma = \{A \leftarrow B\}$ behelyettesítést elvégzi, és kilép sikerrel
- 3 Egyébként, ha B változó, akkor a $\sigma = \{B \leftarrow A\}$ behelyettesítést elvégzi, és kilép sikerrel (a 2. és 3. lépések sorrendje változhat)
- 4 Egyébként, ha A és B azonos nevű és argumentumszámú összetett kifejezések és argumentum-listáik A_1, \dots, A_N ill. B_1, \dots, B_N , akkor
 - A_1 és B_1 egyesítését elvégzi (azaz az ehhez szükséges behelyettesítéseket végrehajtja), ha ez sikertelen, akkor kilép meghíúsulással;
 - A_2 és B_2 egyesítését elvégzi, ha ez sikertelen, akkor kilép meghíúsulással;
 - ...
 - A_N és B_N egyesítését elvégzi, ha ez sikertelen, akkor kilép meghíúsulással

Kilép sikerrel

- 5 Minden más esetben kilép meghíúsulással (A és B nem egyesíthető)

Egyesítési példák a gyakorlatban

- Az egyesítéssel kapcsolatos beépített eljárások:
 - $X = Y$ egyesíti a két argumentumát, meghiúsul, ha ez nem lehetséges.
 - $X \backslash= Y$ sikerül, ha két argumentuma nem egyesíthető, egyébként meghiúsul.

- Példák:

```
| ?- 3+(4+5) = Left+Right.
```

```
    Left = 3, Right = 4+5 ?
```

```
| ?- node(leaf(X), T) = node(T, leaf(3)).
```

```
    T = leaf(3), X = 3 ?
```

```
| ?- X*Y = 1+2*3.                                % mert 1+2*3 ≡ 1+(2*3)
```

```
    no
```

```
| ?- X*Y = (1+2)*3.
```

```
    X = 1+2, Y = 3 ?
```

```
| ?- f(X, 3/Y-X, Y) = f(U, B-a, 3).
```

```
    B = 3/3, U = a, X = a, Y = 3 ?
```

```
| ?- f(f(X), U+2*2) = f(U, f(3)+Z).
```

```
    U = f(3), X = 3, Z = 2*2 ?
```

Az egyesítés kiegészítése: előfordulás-ellenőrzés, *occurs check*

- Kérdés: X és $s(X)$ egyesíthető-e?
 - A matematikai válasz: *nem*, egy változó nem egyesíthető egy olyan struktúrával, amelyben előfordul (ez az előfordulás-ellenőrzés).
 - Az ellenőrzés költséges, ezért alaphelyzetben nem alkalmazzák, így ciklikus kifejezések keletkezhetnek.
 - Szabványos eljárásként rendelkezésre áll:
unify_with_occurs_check/2
 - Kiterjesztés (pl. SICStus): az előfordulás-ellenőrzés elhagyása miatt keletkező ciklikus kifejezések tisztességes kezelése.

- Példák:

```
| ?- X = s(1,X).
```

```
      X = s(1,s(1,s(1,s(1,s(...))))).
```

```
| ?- unify_with_occurs_check(X, s(1,X)).
```

```
      no
```

```
| ?- X = s(X), Y = s(s(Y)), X = Y.
```

```
      X = s(s(s(s(s(...))))), Y = s(s(s(s(s(...))))).
```

Az egyesítési algoritmus matematikai megfogalmazása

- A *behelyettesítés* egy olyan σ függvény, amely a $Dom(\sigma)$ -beli változókhoz kifejezéseket rendel. Általában posztfix jelölést használunk, pl. $X\sigma$
 - Példa: $\sigma = \{X \leftarrow a, Y \leftarrow s(b, B), Z \leftarrow C\}$, $Dom(\sigma) = \{X, Y, Z\}$, $X\sigma = a$
- A behelyettesítés-függvény természetes módon kiterjeszthető:
 - $K\sigma$: σ alkalmazása egy *tetszőleges* K kifejezésre: σ behelyettesítéseit *egyidejűleg* elvégezzük K -ban.
 - Példa: $f(g(Z, h), A, Y)\sigma = f(g(C, h), A, s(b, B))$
- Kompozíció: $\sigma \otimes \theta = \sigma$ és θ egymás utáni alkalmazása: $X(\sigma \otimes \theta) = X\sigma\theta$
 - A $\sigma \otimes \theta$ behelyettesítés az $x \in Dom(\sigma)$ változókhoz az $(x\sigma)\theta$ kifejezést, a többi $y \in Dom(\theta) \setminus Dom(\sigma)$ változóhoz $y\theta$ -t rendeli ($Dom(\sigma \otimes \theta) = Dom(\sigma) \cup Dom(\theta)$):

$$\sigma \otimes \theta = \{x \leftarrow (x\sigma)\theta \mid x \in Dom(\sigma)\} \cup \{y \leftarrow y\theta \mid y \in Dom(\theta) \setminus Dom(\sigma)\}$$
 - Pl. $\theta = \{X \leftarrow b, B \leftarrow d\}$ esetén $\sigma \otimes \theta = \{X \leftarrow a, Y \leftarrow s(b, d), Z \leftarrow C, B \leftarrow d\}$
- Egy G kifejezés **általánosabb** mint egy S , ha létezik olyan ρ behelyettesítés, hogy $S = G\rho$
 - Példa: $G = f(A, Y)$ általánosabb mint $S = f(1, s(Z))$, mert $\rho = \{A \leftarrow 1, Y \leftarrow s(Z)\}$ esetén $S = G\rho$.

Egyesítés: a legáltalánosabb egyesítő előállítás

- A és B kifejezések egyesíthetők ha létezik egy olyan σ behelyettesítés, hogy $A\sigma = B\sigma$. Ezt az $A\sigma = B\sigma$ kifejezést A és B egyesített alakjának nevezzük.
- Két kifejezésnek általában több egyesített alakja lehet.
 - Példa: $A = f(X, Y)$ és $B = f(s(U), U)$ egyesített alakja pl.
 - $K_1 = f(s(a), a)$ a $\sigma_1 = \{X \leftarrow s(a), Y \leftarrow a, U \leftarrow a\}$ behelyettesítéssel
 - $K_2 = f(s(U), U)$ a $\sigma_2 = \{X \leftarrow s(U), Y \leftarrow U\}$ behelyettesítéssel
 - $K_3 = f(s(Y), Y)$ a $\sigma_3 = \{X \leftarrow s(Y), U \leftarrow Y\}$ behelyettesítéssel
- A és B legáltalánosabb egyesített alakja egy olyan C kifejezés, amely A és B minden egyesített alakjánál általánosabb
 - A fenti példában K_2 és K_3 legáltalánosabb egyesített alakok
- **Tétel:** A legáltalánosabb egyesített alak, változó-átnevezéstől eltekintve egyértelmű.
- A és B legáltalánosabb egyesítője egy olyan $\sigma = mgu(A, B)$ behelyettesítés, amelyre $A\sigma$ és $B\sigma$ a két kifejezés legáltalánosabb egyesített alakja. Pl. σ_2 és σ_3 a fenti A és B legáltalánosabb egyesítője.
- **Tétel:** A legáltalánosabb egyesítő, változó-átnevezéstől eltekintve egyértelmű.

A „matematikai” egyesítési algoritmus

- Az egyesítési algoritmus
 - bemenete: két Prolog kifejezés: A és B
 - feladata: a két kifejezés egyesíthetőségének eldöntése
 - eredménye: siker esetén az $mg_u(A, B)$ legáltalánosabb egyesítő
- A rekurzív egyesítési algoritmus $\sigma = mg_u(A, B)$ előállítására
 - 1 Ha A és B azonos változók vagy konstansok, akkor $\sigma = \{\}$ (üres).
 - 2 Egyébként, ha A változó, akkor $\sigma = \{A \leftarrow B\}$.
 - 3 Egyébként, ha B változó, akkor $\sigma = \{B \leftarrow A\}$.
(A (2) és (3) lépések sorrendje felcserélődhet.)
 - 4 Egyébként, ha A és B azonos nevű és argumentumszámú összetett kifejezések és argumentum-listáik A_1, \dots, A_N ill. B_1, \dots, B_N , és
 - a. A_1 és B_1 legáltalánosabb egyesítője σ_1 ,
 - b. $A_2\sigma_1$ és $B_2\sigma_1$ legáltalánosabb egyesítője σ_2 ,
 - c. $A_3\sigma_1\sigma_2$ és $B_3\sigma_1\sigma_2$ legáltalánosabb egyesítője σ_3 ,
 - d. ...

akkor $\sigma = \sigma_1 \otimes \sigma_2 \otimes \sigma_3 \otimes \dots$
- 5 Minden más esetben a A és B nem egyesíthető.

Egyesítési példák

- $A = \text{tree_sum}(\text{leaf}(V), V)$, $B = \text{tree_sum}(\text{leaf}(5), S)$
 - (4.) A és B neve és argumentumszáma megegyezik
 - (a.) $\text{mgu}(\text{leaf}(V), \text{leaf}(5))$ (4., majd 2. szerint) = $\{V \leftarrow 5\} = \sigma_1$
 - (b.) $\text{mgu}(V\sigma_1, S) = \text{mgu}(5, S)$ (3. szerint) = $\{S \leftarrow 5\} = \sigma_2$
 - tehát $\text{mgu}(A, B) = \sigma_1 \otimes \sigma_2 = \{V \leftarrow 5, S \leftarrow 5\}$
- $A = \text{node}(\text{leaf}(X), T)$, $B = \text{node}(T, \text{leaf}(3))$
 - (4.) A és B neve és argumentumszáma megegyezik
 - (a.) $\text{mgu}(\text{leaf}(X), T)$ (3. szerint) = $\{T \leftarrow \text{leaf}(X)\} = \sigma_1$
 - (b.) $\text{mgu}(T\sigma_1, \text{leaf}(3)) = \text{mgu}(\text{leaf}(X), \text{leaf}(3))$ (4, majd 2. szerint) = $\{X \leftarrow 3\} = \sigma_2$
 - tehát $\text{mgu}(A, B) = \sigma_1 \otimes \sigma_2 = \{T \leftarrow \text{leaf}(3), X \leftarrow 3\}$

Tartalom

3

Prolog alapok

- Prolog bevezetés
- Az eljárás-redukciós modell
- Az eljárás-doboz modell
- Az egyesítési algoritmus
- **A Prolog nyelv alapszintaxisa**
- Szintaktikus „édesítőszerek”: operátorok, listák
- További vezérlési szerkezetek
- Programozási példák

Predikátumok, klózek

- Példa:

```
% két klózból álló predikátum definíciója, funktora: tree_sum/2
tree_sum(leaf(Val), Val).           %                1. klóz, tényáll.
tree_sum(node(Left,Right), S) :- %      fej      \
    tree_sum(Left, S1),           % cél      \      |
    tree_sum(Right, S2),         % cél      | törzs | 2. klóz, szabály
    S is S1+S2.                 % cél      /      /
```

- Szintaxis:

⟨ Prolog program ⟩	::=	⟨ predikátum ⟩ ...	
⟨ predikátum ⟩	::=	⟨ klóz ⟩ ...	{azonos funktorú}
⟨ klóz ⟩	::=	⟨ tényállítás ⟩.⊥	
		⟨ szabály ⟩.⊥	{klóz funktora = fej funktora}
⟨ tényállítás ⟩	::=	⟨ fej ⟩	
⟨ szabály ⟩	::=	⟨ fej ⟩ :- ⟨ törzs ⟩	
⟨ törzs ⟩	::=	⟨ cél ⟩, ...	
⟨ cél ⟩	::=	⟨ kifejezés ⟩	
⟨ fej ⟩	::=	⟨ kifejezés ⟩	

Prolog programok formázása

- Megjegyzések (comment)
 - A % százalékjeltől a sor végéig
 - A /* jelpártól a legközelebbi */ jelpárig.
- Formázó elemek (komment, szóköz, újsor, tabulátor stb.) szabadon használhatók
 - kivétel: struktúrakifejezés neve után tilos formázó elemet tenni;
 - prefix operátor (ld. később) és „(” között kötelező a formázó elem;
 - klózt lezáró pont (␣): önmagában álló pont (előtte nem tapadó jel áll) amit egy formázó elem követ
- Programok javasolt formázása:
 - Az egy predikátumhoz tartozó klózek legyenek egymás mellett a programban, közéjük ne tegyünk üres sort.
 - A predikátum elé tegyünk egy üres sort és egy fejkommentet:
% predikátumnév(A1, ..., An): A1, ..., An közötti
% összefüggést leíró kijelentő mondat.
 - A klózfejet írjuk sor elejére, minden célt lehetőleg külön sorba, néhány szóközzel beljebb kezdve

Prolog kifejezések

- Példa – egy klózfej mint kifejezés:

```
% tree_sum(node(Left,Right), S)      % összetett kif., funktora
% -----
%      |           |           |
% struktúranév   \      argumentum, változó
%                \- argumentum, összetett kif.
```

- Szintaxis:

```
<kifejezés> ::= <változó> | {Nincs funktora}
              <konstans> | {Funktora: <konstans>/0}
              <összetett kif.> | {Funktor: <struktúranév>/<arg.sz.>}
              <egyéb kifejezés> | {Operátoros, lista, stb.}

<konstans> ::= <névkonstans> |
              <számkonstans>

<számkonstans> ::= <egész szám> |
                  <lebegőp. szám>

<összetett kif.> ::= <struktúranév> ( <argumentum>, ... )
<struktúranév> ::= <névkonstans>
<argumentum> ::= <kifejezés>
```

Lexikai elemek: példák és szintaxis

```
% változó:          Fakt FAKT _fakt X2 _2 _
% névkonstans:     fakt ≡ 'fakt' 'István' [] ; ',,' += ** \= ≡ '\\='
% számkonstans:    0 -123 10.0 -12.1e8
% nem névkonstans: !=, Istvan
% nem számkonstans: 1e8 1.e2
```

```
<változó> ::= <nagybetű><alfanum. jel>...|
              _ <alfanum. jel>...
<névkonstans> ::= ' <idézett kar.>... ' |
                 <kisbetű><alfanum. jel>...|
                 <tapadó jel>...| ! | ; | [] | {}
<egész szám> ::= {előjeles vagy előjeltelen számjegysorozat}
<lebegőp.szám> ::= {belsejében tizedespontot tartalmazó
                   számjegysorozat esetleges exponenssel}
<idézett kar.> ::= {tetszőleges nem ' és nem \ karakter} |
                  \ <escape szekvencia>
<alfanum. jel> ::= <kisbetű> | <nagybetű> | <számjegy> | _
<tapadó jel> ::= + | - | * | / | \ | $ | ^ | < | > | = | ' | ~ | : | . | ? | @ | # | &
```

Tartalom

3

Prolog alapok

- Prolog bevezetés
- Az eljárás-redukciós modell
- Az eljárás-doboz modell
- Az egyesítési algoritmus
- A Prolog nyelv alapszintaxisa
- **Szintaktikus „édesítőszerek”**: operátorok, listák
- További vezérlési szerkezetek
- Programozási példák

Operátor-kifejezések

- Példa: s is $-s_1+s_2$ ekvivalens az $is(s, +(-(s_1),s_2))$ kifejezéssel

- Operátoros kifejezések

⟨összetett kif.⟩ ::=

⟨struktúranév⟩ (⟨argumentum⟩, ...)	{eddig csak ez volt}
⟨argumentum⟩ ⟨operátornév⟩ ⟨argumentum⟩	{infix kifejezés}
⟨operátornév⟩ ⟨argumentum⟩	{prefix kifejezés}
⟨argumentum⟩ ⟨operátornév⟩	{posztfix kifejezés}
(⟨kifejezés⟩)	{zárójeles kif.}

⟨operátornév⟩ ::= ⟨struktúranév⟩ {ha operátorként lett definiálva}

- Operátort az alábbi beépített predikátummal definiálhatunk:

- $op(\text{Prioritás}, \text{Fajta}, \text{OpNév}), op(\text{Prioritás}, \text{Fajta}, [\text{OpNév}_1, \dots])$:

- Prioritás: 1–1200 közötti egész

- Fajta: az $yfx, xfy, xfx, fy, fx, yf, xf$ névkonstansok egyike

- OpNév: tetszőleges névkonstans

- Az $op/3$ beépített predikátum meghívását általában a programot tartalmazó file elején, *direktívában* helyezzük el:

```
:- op(800, xfx, [szuloje]).           'Imre' szuloje 'István'.
```

- A direktívák a programfile *betöltésekor* azonnal végrehajthatók.

Operátorok jellemzői

- Egy operátort jellemez a fajtája és prioritása
- A fajta meghatározza az írásmódot és az asszociativitás irányát:

Fajta			Írásmód	Értelmezés
bal-assz.	jobb-assz.	nem-assz.		
yfx	xfy	xfx	infix	$X f Y \equiv f(X, Y)$
	fy	fx	prefix	$f X \equiv f(X)$
yf		xf	posztfix	$X f \equiv f(X)$

- A zárójelzést a prioritás és az asszociativitás együtt határozza meg, pl.
 - $a/b+c*d \equiv (a/b)+(c*d)$ mert / és * prioritása $400 < 500$ (+ prioritása) (kisebb prioritás = **erősebb** kötés)
 - $a+b+c \equiv (a+b)+c$ mert a + operátor fajtája yfx, azaz bal-asszociatív – balra köt, balról jobbra zárójelz (a fajtanévben az y betű mutatja az asszociativitás irányát)
 - $a^b^c \equiv a^(b^c)$ mert a ^ operátor fajtája xfy, azaz jobb-asszociatív (jobbra köt, jobbról balra zárójelz)
 - $a=b=c$ szintaktikusan hibás, mert az = operátor fajtája xfx, azaz nem-asszociatív

Szabványos, beépített operátorok

Szabványos operátorok

```

1200  xfx  :- -->
1200   fx  :- ?-
1100  xfy  ;
1050  xfy  ->
1000  xfy  ', '
  900   fy  \+
  700  xfx  < = \= =..
        := =< == \==
        =\= > >= is
        @< @=< @> @>=
  500  yfx  + - /\ \\/
  400  yfx  * / // rem
        mod << >>
  200  xfx  **
  200  xfy  ^
  200   fy  - \

```

További beépített operátorok SICStus Prologban

```

1150   fx  mode public dynamic
        volatile discontinuous
        initialization multifile
        meta_predicate block
1100  xfy  do
  900   fy  spy nospy
  550  xfy  :
  500  yfx  \
  200   fy  +

```


Operátorok implicit zárójelezése – általános szabályok

- Egy $X \text{ op}_1 Y \text{ op}_2 Z$ zárójelezése, ahol op_1 és op_2 prioritása n_1 és n_2 :
 - ha $n_1 > n_2$ akkor $X \text{ op}_1 (Y \text{ op}_2 Z)$;
 - ha $n_1 < n_2$ akkor $(X \text{ op}_1 Y) \text{ op}_2 Z$;
 - ha $n_1 = n_2$ és op_1 jobb-asszociatív (xfy), akkor $X \text{ op}_1 (Y \text{ op}_2 Z)$;
 - **egyébként**, ha $n_1 = n_2$ és op_2 bal-assz. (yfx), akkor $(X \text{ op}_1 Y) \text{ op}_2 Z$;
 - egyébként szintaktikus hiba

- Érdekes példa: $:- \text{op}(500, xfy, +^)$.

```
| ?- :- write((1 +^ 2) + 3), nl.  => (1+^2)+3
```

```
| ?- :- write(1 +^ (2 + 3)), nl. => 1+^2+3
```

tehát: konfliktus esetén az első operátor asszociativitása „győz”.

- Alapszabály: egy n prioritású operátor zárójelezetlen operandusaként
 - legfeljebb $n - 1$ prioritású operátort fogad el az x oldalon
 - legfeljebb n prioritású operátort fogad el az y oldalon
- Az alapszabály segítségével a prefix és posztfix operátorok zárójelezése is meghatározható
- Explicit zárójelekkel az implicit zárójelezés felülbíráható

Operátorok – kiegészítő megjegyzések

- A „vessző” kettős szerepe
 - a struktúra-kifejezés argumentumait választja el
 - 1000 prioritású `xfy` op. pl.: $(p:-a,b,c) \equiv -(p, ', '(a, ', '(b,c)))$
- Egyértelműsítés: egy struktúra-kifejezés argumentumaként szereplő, 999-nél nagyobb prioritású kifejezést zárójelezni kell:


```
| ?- write_canonical((a,b,c)).    => ', '(a, ', '(b,c))
| ?- write_canonical(a,b,c).      => ! write_canonical/3 does not exist
```
- Megjegyzés: a vessző (,) névkonstansként csak ', ' alakban használható, de operátorként önmagában is állhat.
- Használható-e ugyanaz a név többféle fajtájú operátorként?
 - Nyilván nem lehet egy operátor egyszerre `xfy` és `xfx` is, stb.
 - De pl. a + és - operátorok `yfx` és `fy` fajtával is használhatók
- A könnyebb elemezhetőség miatt a Prolog szabvány kiköti, hogy
 - operátort operandusként zárójelbe kell tenni, pl. `Comp=(>)`
 - egy operátor nem lehet egyszerre infix és posztfix.

Sok Prolog rendszer (pl. a SICStus) nem követeli meg ezek betartását

Operátorok törlése, lekérdezése

- Egy vagy több operátor törlésére az `op/3` beépített eljárást használhatjuk, ha első argumentumként (prioritásként) 0-t adunk meg.

```
| ?- X = a+b, op(0, yfx, +). => X = +(a,b) ? ; no
```

```
| ?- X = a+b. => ! Syntax error
```

```
! operator expected after expression
```

```
! X = a <<here>> + b .
```

```
| ?- op(500, yfx, +). => yes
```

```
| ?- X = +(a,b). => X = a+b ? ; no
```

- Az adott pillanatban érvényes operátorok lekérdezése:

```
current_op(Prioritás, Fajta, OpNév)
```

```
| ?- current_op(P, F, +).
```

```
F = fy, P = 200 ? ;
```

```
F = yfx, P = 500 ? ;
```

```
no
```

```
| ?- current_op(_P, xfy, Op), write_canonical(Op), write(' '), fail.
```

```
; do -> ', ' : ^
```

```
no
```

Operátorok felhasználása

- Mire jók az operátorok?

- aritmetikai eljárások kényelmes irására, pl. $X \text{ is } (Y+3) \bmod 4$
- szimbolikus kifejezések kezelésére (pl. szimbolikus deriválás)
- klózok leírására ($:-$ és $'$, $'$ is operátor), és meta-eljárásoknak való átadására, pl. `asserta((p(X):-q(X),r(X)))`
- eljárásfejek, eljárás hívások olvashatóbbá tételére:

`:- op(800, xfx, [nagyszülője, szülője]).`

Gy nagyszülője N :- Gy szülője Sz, Sz szülője N.

- adatstruktúrák olvashatóbbá tételére, pl.

`sav(kén, h*2-s-o*4).`

- Miért rossz a Prolog operátorfogalma?

- A modularitás hiánya miatt:
- Az operátorok egy globális erőforrást képeznek, ez nagyobb projektben gondot okozhat.

Aritmetika Prologban

- Az operátorok teszik lehetővé azt is, hogy a matematikában megszokott módon írassunk le aritmetikai kifejezéseket.
- Például (ismétlés): az `is` beépített predikátum egy aritmetikai kifejezést vár a jobboldalán (2. argumentumában), azt kiértékeli, és az eredményt egyesíti a baloldali argumentummal
- (Az első Prolog rendszerekben is voltak operátorok, de `X is Y+Z` helyett a `plus(Y, Z, X)` hívást kellett használni.)
- Példák:


```
| ?- X = 1+2, write(X), write(' '), write_canonical(X), Y is X.
=>          1+2                +(1,2) ==> X = 1+2, Y = 3 ? ; no
| ?- X = 4, Y is X/2, Y := 2.    ==> X = 4, Y = 2.0 ? ; no
| ?- X = 4, Y is X/2, Y = 2.    ==> no
```
- **Fontos:** az aritmetikai operátorokkal (+,-,...) képzett kifejezések **struktúra-kifejezések**. Csak az aritmetikai beépített predikátumok értékelik ki ezeket!
- A Prolog kifejezések szimbolikusak, az aritmetikai kiértékelés a „kivétel”.

Operátoros példa: polinom behelyettesítési értéke

- Formula: számokból és az 'x' névkonstansból '+' és '*' operátorokkal felépülő kifejezés.
- A feladat: Egy formula értékének kiszámolása egy adott x érték esetén.

% erteke(Kif, X, E): A Kif formula x=X helyen vett értéke E.

```
erteke(x, X, E) :-
```

```
    E = X.
```

```
erteke(Kif, _, E) :-
```

```
    number(Kif), E = Kif.
```

```
erteke(K1+K2, X, E) :-
```

```
    erteke(K1, X, E1),
```

```
    erteke(K2, X, E2),
```

```
    E is E1+E2.
```

```
erteke(K1*K2, X, E) :-
```

```
    erteke(K1, X, E1),
```

```
    erteke(K2, X, E2),
```

```
    E is E1*E2.
```

```
| ?- erteke((x+1)*x+x+2*(x+x+3), 2, E).
```

```
E = 22 ? ;
```

```
no
```

A Prolog lista-fogalma

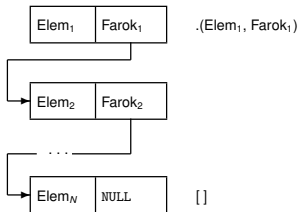
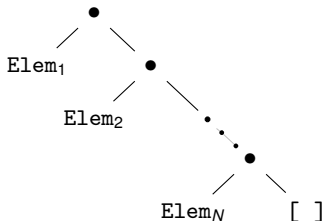
- A Prolog lista
 - Az üres lista a `[]` névkonstans.
 - A nem-üres lista a `'.'` (Fej, Farok) struktúra (vö. `cons(...)` Céklában), ahol
 - Fej a lista feje (első eleme), míg
 - Farok a lista farka, azaz a fennmaradó elemekből álló lista.
 - A listákat egyszerűsített alakban is leírhatjuk („szintaktikus édesítés”).
 - Megvalósításuk optimalizált, időben és helyben is hatékonyabb, mint a „közönséges” struktúráké.

- Példák

```
| ?- write(.(1,.(2,[]))).      => [1,2]
| ?- write_canonical([1,2]).  => '.'(1,'.'(2,[]))
| ?- [1|[2,3]] = [1,2,3].     => yes
| ?- [1,2|[3]] = [1,2,3].     => yes
```

Listák írásmódjai

- Egy N elemű lista lehetséges írásmódjai:
 - alapstruktúra-alak: $.(Elem_1, .(Elem_2, \dots, .(Elem_N, []) \dots))$
 - ekvivalens lista-alak: $[Elem_1, Elem_2, \dots, Elem_N]$
 - kevésbé kényelmes ekvivalens alak: $[Elem_1 | [Elem_2 | \dots | [Elem_N | []] \dots]]$
- A listák fastruktúra alakja és megvalósítása

Listák jelölése – szintaktikus édesítőszerkek

- Az alapvető édesítés: $[Fej|Farok] \equiv .(Fej, Farok)$
- Kiterjesztés N „fej”-elemre:
 $[Elem_1, \dots, Elem_N|Farok] \equiv [Elem_1 | \dots | [Elem_N|Farok] \dots]$
- Ha a farok []: $[Elem_1, \dots, Elem_N] \equiv [Elem_1, \dots, Elem_N|[]]$

| ?- [1,2] = [X|Y]. \Rightarrow X = 1, Y = [2] ?

| ?- [1,2] = [X,Y]. \Rightarrow X = 1, Y = 2 ?

| ?- [1,2,3] = [X|Y]. \Rightarrow X = 1, Y = [2,3] ?

| ?- [1,2,3] = [X,Y]. \Rightarrow no

| ?- [1,2,3,4] = [X,Y|Z]. \Rightarrow X = 1, Y = 2, Z = [3,4] ?

| ?- L = [1|_], L = [_ ,2|_]. \Rightarrow L = [1,2|_A] ? % nyílt végű

| ?- L = .(1, [2,3|[]]). \Rightarrow L = [1,2,3] ?

| ?- L = [1,2|. (3, [])]. \Rightarrow L = [1,2,3] ?

| ?- [X|[3-Y/X|Y]] =
 .(A, [A-B,6]). \Rightarrow A=3, B=[6]/3, X=3, Y=[6] ?

Tartalom

3

Prolog alapok

- Prolog bevezetés
- Az eljárás-redukciós modell
- Az eljárás-doboz modell
- Az egyesítési algoritmus
- A Prolog nyelv alapszintaxisa
- Szintaktikus „édesítőszerek”: operátorok, listák
- **További vezérlési szerkezetek**
- Programozási példák

Diszjunkció

- Ismétlés: klóztörzsben a vessző (',') jelentése „és”, azaz konjunkció
- A ';' operátor jelentése „vagy”, azaz diszjunkció

```
% fakt(+N, ?F): F = N!.
```

```
fakt(0, 1).
```

```
fakt(N, F) :-
```

```
    N > 0, N1 is N-1,
```

```
    fakt(N1, F1), F is F1*N.
```

```
fakt(N, F) :-
```

```
    ( N = 0, F = 1
```

```
    ; N > 0, N1 is N-1,
```

```
    fakt(N1, F1), F is F1*N
```

```
    ).
```

- A diszjunkciót nyitó zárójel elérésekor választási pont jön létre
 - először a diszjunkciót az első ágára redukáljuk
 - visszalépés esetén a diszjunkciót a második ágára redukáljuk
- Tehát az első ág sikeres lefutása után kilépünk a diszjunkcióból, és az utána jövő célokkal folytatjuk a redukálást
 - azaz a ';' elérésekor a ')' -nél folytatjuk a futást
- A ';' skatulyázható (jobbról-balra) és gyengébben köt mint a ','
- Konvenció: a diszjunkciót **mindig** zárójelbe tesszük, a skatulyázott diszjunkciót és az ágakat feleslegesen nem zárójelezzük. Pl. (a felesleges zárójelek pirossal jelölve): $(p; (q;r))$, $(a; (b,c); d)$

A diszjunkció mint szintaktikus édesítőszert

- A diszjunkció egy segéd-predikátummal kiküszöbölhető, pl.:

```
a(X, Y, Z) :-
    p(X, U), q(Y, V),
    ( r(U, T), s(T, Z)
    ; t(V, Z)
    ; t(U, Z)
    ),
    u(X, Z).
```

- Kigyűjtjük a diszjunkcióban és azon kívül is előforduló változókat
- A segéd-predikátumnak ezek a változók lesznek az argumentumai
- A segéd-predikátum minden klóza megfelel a diszjunkció egy ágának

```
seged(U, V, Z) :- r(U, T), s(T, Z).      a(X, Y, Z) :-
seged(U, V, Z) :- t(V, Z).                p(X, U), q(Y, V),
seged(U, V, Z) :- t(U, Z).                seged(U, V, Z),
                                           u(X, Z).
```

Diszjunkció – megjegyzések

- Az egyes klózok ‘ÉS’ vagy ‘VAGY’ kapcsolatban vannak?

- A program klózai **ÉS** kapcsolatban vannak, pl.

```
szuloje('Imre', 'István').      szuloje('Imre', 'Gizella').      % (1)
```

azt állítja: Imre szülője István **ÉS** Imre szülője Gizella.

- Az (1) klózok alternatív (VAGY kapcsolatú) válaszokhoz vezetnek:

```
:- szuloje('Imre' Ki). => Ki = 'István' ? ; Ki = 'Gizella' ? ; no
```

„Ki Imre szülője?” akkor **és csak akkor** ha $Ki = István$ vagy $Ki = Gizella$.

- Az (1) predikátum átalakítható egyetlen, diszjunkciós klózzá:

```
szuloje('Imre', Sz) :-      ( Sz = 'István'
                             ; Sz = 'Gizella'
                             ).      % (2)
```

Vö. De Morgan azonosságok: $(A \leftarrow B) \wedge (A \leftarrow C) \equiv (A \leftarrow (B \vee C))$

- Általánosan: tetszőleges predikátum egyklózosá alakítható:

- a klózokat azonos fejűvé alakítjuk, új változók és =-ek bevezetésével:

```
szuloje('Imre', Sz) :- Sz = 'István'.
```

```
szuloje('Imre', Sz) :- Sz = 'Gizella'.
```

- a klóztörzseket egy diszjunkcióvá fogjuk össze, lásd (2).

A meghíúsulós negáció (NF – Negation by Failure)

- A $\backslash+$ Hívás vezérlési szerkezet (vö. $\not\vdash$ – nem bizonyítható) procedurális szemantikája
 - végrehajtja a Hívás hívást,
 - ha Hívás sikeresen lefutott, akkor meghíúsul,
 - egyébként (azaz ha Hívás meghíúsult) sikerül.
- $\backslash+$ Hívás futása során Hívás legfeljebb egy megoldása áll elő
- $\backslash+$ Hívás sohasem helyettesít be változót
- Példa: Keressünk (adatbázisunkban) olyan gyermeket, aki **nem** szülő!
- Ehhez negációra van szükségünk, egy megoldás:


```
| ?- sz(X, _Sz), \+ sz(Gy, X). % negált cél  $\equiv \neg(\exists Gy.sz(Gy,X))$ 
X = 'Imre' ? ; no
```
- Mi történik ha a két hívást megcseréljük?


```
| ?- \+ sz(Gy, X), sz(X, _Sz).% negált cél  $\equiv \neg(\exists Gy,X.sz(Gy,X))$ 
no
```
- $\backslash+$ H deklaratív szemantikája: $\neg\exists\vec{X}(H)$, ahol \vec{X} a H-ban a hívás pillanatában behelyettesítetlen változók felsorolását jelöli.


```
| ?- \+ X = 1, X = 2.          -----> no
| ?- X = 2, \+ X = 1.          -----> X = 2 ?
```

Gondok a megghiúsulásos negációval

- A negált cél jelentése függ attól, hogy mely változók bírnak értékkel
- Mikor nincs gond?
 - Ha a negált cél **tömör** (nincs benne behelyettesítetlen változó)
 - Ha nyilvánvaló, hogy mely változók behelyettesítetlenek (pl. `_`), és a többi tömör.

```
% nem_szulo(+Sz): adott Sz nem szulo
nem_szulo(Sz) :- \+ szuloje(_, Sz).
```

- További gond: „zárt világ feltételezése” (Closed World assumption – CWA): ami nem bizonyítható, az nem igaz.

```
| ?- \+ szuloje('Imre', X).          ----> no
| ?- \+ szuloje('Géza', X).        ----> true ?          (*)
```

- A klasszikus matematikai logika következményfogalma **monoton**: ha a premisszák halmaza bővül, a következmények halmaza nem szűkülhet.
- A CWA alapú logika nem monoton, példa: bővítsük a programot egy `szuloje('Géza', xxx).` alakú állítással $\Rightarrow (*)$ megghiúsul.

Példa: együttható meghatározása lineáris kifejezésben

- Formula: számokból és az 'x' atomból '+' és '*' operátorokkal épül fel.
- Lineáris formula: a '*' operátor (legalább) egyik oldalán szám áll.

```
% egyhat(Kif, E): A Kif lineáris formulában az x együtthatója E.
egyhat(x, 1).
egyhat(Kif, E) :-
    number(Kif), E = 0.
egyhat(K1+K2, E) :-
    egyhat(K1, E1),
    egyhat(K2, E2),
    E is E1+E2.
egyhat(K1*K2, E) :-
    number(K1),
    egyhat(K2, E0),
    E is K1*E0.
egyhat(K1*K2, E) :-
    number(K2),
    egyhat(K1, E0),
    E is K2*E0.
```

- Van amikor többszörös megoldást kapunk:

```
| ?- egyhat(((x+1)*3)+x+2*(x+x+3), E).
E = 8 ? ;
no
```

```
| ?- egyhat(2*3+x, E).
E = 1 ? ;
E = 1 ? ; no
```


Többszörös megoldások kiküszöbölése

- A többszörös megoldás oka: az `egyhat(2*3, E)` hívás esetén a 4. és 5. klóz is sikeresen lefut.
- A többszörös megoldás kiküszöbölése:

- negáció alkalmazásával:

(...)

```
egyhat(K1*K2, E) :-
```

```
    number(K1), egyhat(K2, E0), E is K1*E0.
```

```
egyhat(K1*K2, E) :-
```

```
    \+ number(K1),
```

```
    number(K2), egyhat(K1, E0), E is K2*E0.
```

- hatékonyabban, feltételes kifejezéssel:

(...)

```
egyhat(K1*K2, E) :-
```

```
    ( number(K1) -> egyhat(K2, E0), E is K1*E0
```

```
    ; number(K2), egyhat(K1, E0), E is K2*E0
```

```
    ).
```

Feltételes kifejezések

- Szintaxis (felt, akkor, egyébként tetszőleges célsorozatok):

```
(...) :-  
    (...),  
    ( felt -> akkor  
    ;  egyébként  
    ),  
    (...).
```

- Deklaratív szemantika: a fenti alak jelentése megegyezik az alábbival, ha a `felt` egy egyszerű feltétel (nem oldható meg többféleképpen):

```
(...) :-  
    (...),  
    ( felt, akkor  
    ;  \+ felt, egyébként  
    ),  
    (...).
```

Feltételes kifejezések (folyt.)

- Procedurális szemantika

A `(felt->akkor;egyébként)`, folytatás célsorozat végrehajtása:

- Végrehajtjuk a `felt` hívást.
- Ha `felt` sikeres, akkor az `akkor`, folytatás célsorozatra redukáljuk a fenti célsorozatot, a `felt` első megoldása által eredményezett behelyettesítésekkel. A `felt` cél többi megoldását nem keressük meg.
- Ha `felt` sikertelen, akkor az `egyébként`, folytatás célsorozatra redukáljuk, behelyettesítés nélkül.
- Többszörös elágaztatás skatulyázott feltételes kifejezésekkel:

```
(  felt1 -> akkor1          (  felt1 -> akkor1
;  felt2 -> akkor2          ;  felt2 -> akkor2
;  ...                      ;  ...
)                            ))
```

A piros zárójelek feleslegesek (a ';' egy `xfy` írásmódú op.).

- Az `egyébként` rész elhagyható, alapértelmezése: `fail`.
- `\+ felt` ekvivalens alakja: `(felt -> fail ; true)`

Feltételes kifejezés – példák

- Faktoriális

```
% fakt(+N, ?F): N! = F.  
fakt(N, F) :-  
    ( N = 0 -> F = 1           % N = 0, F = 1  
    ; N > 0, N1 is N-1, fakt(N1, F1), F is N*F1  
    ).
```

- Jelentése azonos a sima diszjunkciós alakkal (lásd **komment**), de annál hatékonyabb, mert nem hagy maga után választási pontot.

- Szám előjele

```
% Sign = sign(Num)  
sign(Num, Sign) :-  
    ( Num > 0 -> Sign = 1  
    ; Num < 0 -> Sign = -1  
    ; Sign = 0  
    ).
```

Tartalom

3

Prolog alapok

- Prolog bevezetés
- Az eljárás-redukciós modell
- Az eljárás-doboz modell
- Az egyesítési algoritmus
- A Prolog nyelv alapszintaxisa
- Szintaktikus „édesítőszerek”: operátorok, listák
- További vezérlési szerkezetek
- Programozási példák

Listák összefűzése: az append/3 eljárás

- `append(L1, L2, L3)`: Az L3 lista az L1 és L2 listák elemeinek egymás után fűzése ($L3 = L1 \oplus L2$) – Cékla megoldás, és Prolog fordítása:

<pre>list append(list L0, list L2) { if (L0 == nil) return L2; int X = hd(L0); list L1 = tl(L0); list L3 = append(L1, L2); return cons(X, L3); }</pre>	<pre>append__(L0, L2, R) :- (L0=[] -> R=L2 ; hd(L0, X), tl(L0, L1), append__(L1, L2, L3), cons(X, L3, R)).</pre>
--	---

- Itt `'hd(L0,X), tl(L0,L1)'` \equiv `'L0 = [X|L1]'`, `'cons(X, L3, R)'` \equiv `'R = [X|L3]'`; ez a feltételes szerk. \equiv diszjunkció (`' -> ' \Rightarrow ', ') \equiv app0 \equiv app1 pred.`

<pre>app0([], L2, R) :- R = L2. app0([X L1], L2, R) :- app0(L1, L2, L3), R = [X L3].</pre>	<pre>app1([], L, L). app1([X L1], L2, R) :- R = [X L3], app1(L1, L2, L3).</pre>
--	---

- Az `appi(L1, ...)` komplexitása: a futási idő arányos L1 hosszával
- Miért jobb az `app1/3` mint az `app0/3`?
 - `app1/3` **jobbrekurzív**, ciklussal ekvivalens (nem fogyaszt vermet)
 - `app1([1, ..., 1000], [0], [2, ...])` 1, `app0(...)` 1000 lépésben hiúsul meg.
 - `app1/3` használható szétszedésre is (lásd később), míg `app0/3` nem.

Lista építése *előlről* – nyílt végű listákkal

- Egy x Prolog kif. **nyílt végű lista**, ha x változó, vagy $x = [_|Farok]$ ahol $Farok$ nyílt végű lista.

$| ?- L = [1|_], L = [_ ,2|_]. \Rightarrow L = [1,2|_A] ?$

- Az `app1/3` eljárás ekvivalens a beépített `append/3`-mal:

<pre>app1([], L, L). app1([X L1], L2, R) :- R = [X L3], app1(L1, L2, L3).</pre>	<pre>append([], L, L). append([X L1], L2, [X L3]) :- append(L1, L2, L3).</pre>
---	--

- Az `append` eljárás már az első redukciónál felépíti az eredmény fejét!

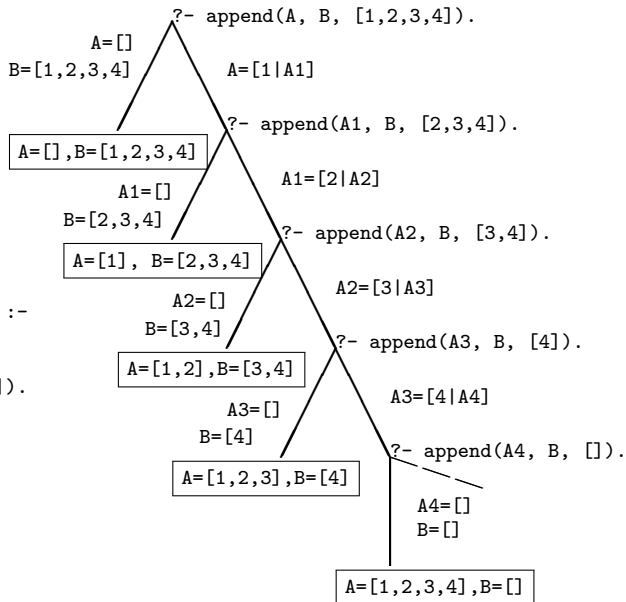
- Célok (pl.): `append([1,2,3], [4], Ered), write(Ered).`
- Fej: `append([X|L1], L2, [X|L3])`
- Behelyettesítés: $X = 1, L1 = [2,3], L2 = [4], \text{Ered} = [1|L3]$
- Új célsorozat: `append([2,3], [4], L3), write([1|L3]).`
($Ered$ nyílt végű lista, farka még behelyettesítetlen.)
- A további redukciós lépések behelyettesítése és eredménye:

$L3 = [2 L3a]$	<code>append([3], [4], L3a), write([1 [2 L3a]]).</code>
$L3a = [3 L3b]$	<code>append([], [4], L3b), write([1,2 [3 L3b]]).</code>
$L3b = [4]$	<code>write([1,2,3 [4]]).</code>

Listák szétbontása az append/3 segítségével

```
% append(L1, L2, L3):
% Az L3 lista az L1 és L2
% listák elemeinek egymás
% után fűzésével áll elő.
append([], L, L).
append([X|L1], L2, [X|L3]) :-
    append(L1, L2, L3).
```

```
| ?- append(A, B, [1,2,3,4]).
A = [], B = [1,2,3,4] ? ;
A = [1], B = [2,3,4] ? ;
A = [1,2], B = [3,4] ? ;
A = [1,2,3], B = [4] ? ;
A = [1,2,3,4], B = [] ? ;
no
```


Milyen módon használhatók az append változatok?

- `app0`: Logikai változó (nyílt végű lista) használata: `app0`: nem `append`: igen.

<pre>app0([], L, L). app0([X L1], L2, R) :- app0(L1, L2, L3), R = [X L3].</pre>	<pre>append([], L, L). append([X L1], L2, [X L3]) :- append(L1, L2, L3).</pre>
---	--

- `app0(L1,_,_)` korlátos futású, ha `L1` zárt végű: max. `len(L1)` mélység.

```
| ?- app0([1,2], L2, L3).
L3 = [1,2|L2] ? ; no
```

- `app0(_,L2,_)` esetén (még ha `L2` zárt végű is) ∞ sok megoldás van:

```
| ?- app0(L1, [1,2], L3).
L1 = [], L3 = [1,2] ? ;
L1 = [A], L3 = [A,1,2] ? ; (*)
L1 = [A,B], L3 = [A,B,1,2] ? ;
L1 = [A,B,C], L3 = [A,B,C,1,2] ? ; ...
```

- `app0(_,L2,L3)` esetén (`L2`, `L3` zárt végű) ∞ ciklust kapunk:

```
app0(L, [1,2], []) redukálva a 2. klózzal app0(L1, [1,2], L3), [X|L3] = [].
```

- `append(L1, L2, L3)` keresési tere véges, ha `L1` **vagy** `L3` zárt végű!
Ha `L1` **és** `L3` nyílt végű, akkor ∞ sok megoldás lehet, lásd (*).

Variációk appendre 1. – Három lista összefűzése

- `append(L1,L2,L3,L123): L1 ⊕ L2 ⊕ L3 = L123`

```
append(L1, L2, L3, L123) :-
```

```
    append(L1, L2, L12), append(L12, L3, L123).
```

- Nem hatékony, pl.: `append([1,...,100],[1,2,3],[1],L)` 103 helyett 203 lépés!
- Szétszedésre nem alkalmas – végtelen választási pontot hoz létre
- Szétszedésre is alkalmas, hatékony változat

```
% L1 ⊕ L2 ⊕ L3 = L123,
```

```
% ahol vagy L1 és L2, vagy L123 adott (zárt végű).
```

```
append(L1, L2, L3, L123) :-
```

```
    append(L1, L23, L123), append(L2, L3, L23).
```

- Az első `append/3` hívás nyílt végű listát állít elő:
| `?- append([1,2], L23, L).` \Rightarrow `L = [1,2|L23]` ?
- Az `L3` argumentum behelyettesítettsége (nyílt vagy zárt végű lista-e) nem számít.

Mintakeresés append/3-mal

- Párban előforduló elemek

```
% párban(Lista, Elem): A Lista számlistának Elem olyan
% eleme, amelyet egy ugyanilyen elem követ.
```

```
párban(L, E) :-
    append(_, [E,E|_], L).
```

```
| ?- párban([1,8,8,3,4,4], E).
      E = 8 ? ; E = 4 ? ; no
```

- Dadogó részek

```
% dadogó(L, D): D olyan nem üres részlistája L-nek,
% amelyet egy vele megegyező részlista követ.
```

```
dadogó(L, D) :-
    append(_, Farok, L),
    D = [_|_],
    append(D, Vég, Farok),
    append(D, _, Vég).
```

```
| ?- dadogó([2,2,1,2,2,1], D).
      D = [2] ? ; D = [2,2,1] ? ; D = [2] ? ; no
```

Listák megfordítása

- Naív (négyzetes lépésszámú) megoldás

```
% nrev(L, R): Az R lista az L megfordítása.  
nrev([], []).  
nrev([X|L], R) :-  
    nrev(L, RL),  
    append(RL, [X], R).
```

- Lineáris lépésszámú megoldás

```
% reverse(R, L): Az R lista az L megfordítása.  
reverse(R, L) :- revapp(L, [], R).
```

```
% revapp(L1, L2, R): L1 megfordítását L2 elé fűzve kapjuk R-t.  
revapp([], R, R).  
revapp([X|L1], L2, R) :-  
    revapp(L1, [X|L2], R).
```

- A `lists` könyvtár tartalmazza a `reverse/2` eljárás definícióját.

- A könyvtár betöltése:

```
:- use_module(library(lists)).
```

Listák gyűjtési iránya – append és revapp Prolog és C++ nyelven

● Prolog

```
append([], L, L).
append([X|L1], L2, [X|L3]) :-
    append(L1, L2, L3).
```

```
revapp([], L, L).
revapp([X|L1], L2, L3) :-
    revapp(L1, [X|L2], L3).
```

● C++

```
struct link { link *next;
             char elem;
             link(char e): elem(e) {} };
typedef link *list;
```

```
list append(list L1, list L2)
{ list L3, *lp = &L3;
  for (list p=L1; p; p=p->next)
  { list newl = new link(p->elem);
    *lp = newl; lp = &newl->next;
  }
  *lp = L2; return L3;
}
```

```
list revapp(list L1, list L2)
{ list l = L2;
  for (list p=L1; p; p=p->next)
  { list newl = new link(p->elem);
    newl->next = l; l = newl;
  }
  return l;
}
```

Keresés listában – a `member/2` beépített eljárás

- `member(E, L)`: E az L lista eleme

```
member(Elem, [Elem|_]).
member(Elem, [_|Farok]) :-
    member(Elem, Farok).
```

```
member(Elem, [Fej|Farok]) :-
    ( Elem = Fej
    ; member(Elem, Farok)
    ).
```

- Eldöntendő (igen-nem) kérdés:

```
| ?- member(2, [1,2,3,2]).      => yes           DE
| ?- member(2, [1,2,3,2]),X=X. => true ? ; true ? ; no
```

- Lista elemeinek felsorolása:

```
| ?- member(X, [1,2,3]).      => X = 1 ? ; X = 2 ? ; X = 3 ? ; no
| ?- member(X, [1,2,1]).      => X = 1 ? ; X = 2 ? ; X = 1 ? ; no
```

- Listák közös elemeinek felsorolása – az előző két hívásformát kombinálja:

```
| ?- member(X, [1,2,3]),
    member(X, [5,4,3,2,3]).    => X = 2 ? ; X = 3 ? ; X = 3 ? ; no
```

- Egy értéket egy (nyílt végű) lista elemévé tesz, végtelen választás!

```
| ?- member(1, L).           => L = [1|_A] ? ; L = [_A,1|_B] ? ;
                               L = [_A,_B,1|_C] ? ; ...
```

- A `member/2` keresési tere **véges**, ha 2. argumentuma zárt végű lista.

A member/2 predikátum általánosítása: select/3

- `select(E, Lista, Marad)`: E-t a Listából elhagyva marad Marad.

```
select(E, [E|Marad], Marad).      % Elhagyjuk a fejet, marad a farok.
select(E, [X|Farok], [X|M0]) :- % Marad a fej,
    select(E, Farok, M0).        % a farokból hagyunk el elemet.
```

- Felhasználási lehetőségek:

```
| ?- select(1, [2,1,3,1], L).      % Adott elem elhagyása
    L = [2,3,1] ? ; L = [2,1,3] ? ; no
| ?- select(X, [1,2,3], L).        % Akármelyik elem elhagyása
    L=[2,3], X=1 ? ; L=[1,3], X=2 ? ; L=[1,2], X=3 ? ; no
| ?- select(3, L, [1,2]).          % Adott elem beszúrása!
    L = [3,1,2] ? ; L = [1,3,2] ? ; L = [1,2,3] ? ; no
| ?- select(3, [2|L], [1,2,7,3,2,1,8,9,4]).
                                         % Beszúrható-e 3 az [1,...]-ba
    no                                     % úgy, hogy [2,...]-t kapjunk?
| ?- select(1, [X,2,X,3], L).
    L = [2,1,3], X = 1 ? ; L = [1,2,3], X = 1 ? ; no
```

- A `lists` könyvtárban a fenti módon definiált `select/3` eljárás keresési tere **véges**, ha vagy a 2., vagy a 3. argumentuma zárt végű lista.

Listák permutációja

- `perm(Lista, Perm)`: Lista permutációja a Perm lista.

```
perm([], []).
```

```
perm(Lista, [Elso|Perm]) :-
    select(Elso, Lista, Maradek),
    perm(Maradek, Perm).
```

- Felhasználási példák:

```
| ?- perm([1,2], L).
```

```
    L = [1,2] ? ; L = [2,1] ? ; no
```

```
| ?- perm([a,b,c], L).
```

```
    L = [a,b,c] ? ; L = [a,c,b] ? ; L = [b,a,c] ? ;
```

```
    L = [b,c,a] ? ; L = [c,a,b] ? ; L = [c,b,a] ? ; no
```

```
| ?- perm(L, [1,2]).
```

```
    L = [1,2] ? ; végtelen keresési tér
```

- Ha `perm/2`-ben az első argumentum ismeretlen, akkor a `select` hívás keresési tere végtelen!
- A `lists` könyvtár tartalmaz egy kétirányban is működő `permutation/2` eljárást.